

Dr. OROSZ GÁBOR

AZ EDDIGI FÖLDTÖRVÉNY-MÓDOSÍTÁSOK ÉRTÉKELÉSE

Kevés olyan törvény van ma Magyarországon, amely olyan sok módosításra, kiegészítésre és magyarázatra szorult volna, mint a jelenleg hatályos földtörvény. Így volt ez a múlt évben is, amikor az 1987. évi I. tv.-t kellett hozzá igazítani az időközben megjelenő és életbe lépő társasági törvényhez és engedni annak a nyomásnak, amely a gyorsan keletkezett társadalmi feszültségekből fakadt. Ez a feszültség főleg az ingatlan-szerzésben és annak korlátozásában nyilvánult meg, amelynek szükséges velejárója más törvényi szakasz módosítása is.

Az egységes földtörvény 1989-90. évi módosításaiban ezek a korlátozások és megkötések nem oldódhattak fel teljesen, amit egy akkor még vezető politikus is megerősített szavaival: "... hogy fogom tudni én, mint politikus ezt a törvényt megvédeni a munkásosztály előtt akkor, ha majd felteszik a kérdést, hogy miért nem lehet neki is több ingatlana, miért nem lehet neki is több lakása ugyanúgy, mint a tehetősebb rétegeknek...".

Ez és sok egyéb más politikai ráhatás miatt, a földtörvény és annak 1989. évi módosítása sem lehetett valójában korszerű. Ezért is érdemes a legutóbbi évek módosításait elemezni. Ezekben már ugyanis megjelentek az új követelmények, ugyanakkor azonban még a régi szemlélet is tükröződik. Ez indokolja, hogy elemezzük e módosításokat. Így ugyanis kiszűrhetők az új Földtörvény megalkotásánál az olyan visszahúzó koncepciók, amelyek még a legutóbbi módosításoknál hatottak.

A hatályos földtörvény a legutóbbi módosítások után is számos konzervatív elemet tartalmaz. Nem mentes számos el-

avultnak nevezhető beidegződéstől, szóhasználatától.

Nézzük sorban a legutóbbi módosítások 1-2 szakaszát.

A törvényi módosítás az "állam tulajdonosi irányítását" említi. /1989. évi XXI. tv. 1. § /2/ bek. e./ A tulajdonreform velejárója kell, hogy legyen az általam már korábban megfogalmazott állítás, mely szerint az államnak ki kell vonulnia a termelésből, főleg a termőföld vonatkozásában. A termelésben csak a piaci és közgazdasági elveknek kell érvényesülni, ami még nem jelenti azt, hogy az állam ne gyakorolhatná a népgazdaság számára kulcsfontosságú üzemeknek, mint pl. az energia, távközlés, légiközlekedés stb. feletti tulajdonosi jogait azzal a földhánnyal együtt, amely zavartalan működéséhez feltétlenül szükséges.

Az állami tulajdoni forma modern szociális állam eszméinek kívánt céljával ellentétes hatást fejtett ki, azaz nem hozta a várt eredményt. Ezt bizonyítják a műveletlenül hagyott földek növekvő arányai /még akkor is, ha azok nem parlagként vannak nyilvántartva/ és az "eszmék" alatt tönkrement állami lakások egyéni tulajdonba adásának irányzata, melyek felújítása és karbantartása pénzeszközök hiányában nem valósulhatott meg.

A tulajdonosi irányítás helyett a rendelkezési jog a tényleges tulajdonost illesse meg, és az közvetlenül - ne pedig közvetett úton - érvényesüljön. Hogy ki legyen a tulajdonos? ... legyen akár egy társaság, egy szövetkezet, egy állampolgár, csak nem az állam, aki tulajdonosi jogait csak közvetett úton tudná gyakorolni.

Az 1960-as években a termelőszövetkezetek szervezése időszakában az érték és a mérték figyelmen kívül maradt, s a föld közös használatba került, csekély évenkénti földjáradék ellenében. Az önkéntességet számos esetben megsértve olyan személyeknek kellett az agitációs nyomásnak engednie és a belépési nyilatkozatot - meggyőződés ellenére - aláírni, akik vagyonukat 10-15 éves kemény munka eredményeként,

sok nélkülözés árán szerezték meg. Ha akkor, ezeket az életet jelentő értékeket figyelmen kívül hagytuk, legalább most kell a lehetőségét megteremteni, hogy a "megváltás" a mindenkori helyben szokásos forgalmi értéken kerüljön kifizetésre. Ezzel a lehetőséggel talán részben kárpótolni lehetne a volt egyéni gazdálkodók érdeksérelmét, akár a volt tag, akár örököse irányában.

Ahhoz, hogy a "megváltás" a mindenkori forgalmi értéken kerüljön kifizetésre, előbb a föld értékét kell megállapítani. A föld társadalmi tulajdoni formája és gyakorlatilag annak forgalomképtelensége miatt a piacon a föld értéke nem jelenhetett meg, melynek egyenes következménye a forgalmi érték hiánya. Mivel a piaci viszonyok máról-holnapra nem képesek a reális forgalmi értéket kialakítani - amit a komplex földértékelés eredménytelensége is súlyosbít - ezért a föld értékét igen körültekintően kellene megállapítani.

Az Ft. módosítás 13. §-a ugyanúgy a gazdálkodó szerv belátása szerint kellene, hogy érvényesüljön. Nem célszerű tehát, hogy törvényi szinten szabályozzuk azt, hogy csak a főállásban foglalkoztatott alkalmazottak kaphatnak ingyenes földhasználatot, ami azonos a gyakorlatban használatos illetményföldhasználattal.

Vannak szövetkezetek, amelyek méreteik miatt nem kívánnak főállású szakembert foglalkoztatni /pl. növényvédő szakmérnök, jogász, stb./, egyrészt azért, mivel teljes foglalkoztatásról gondoskodni nem tudnak, másrészt azért, mivel ez a lehetőség számukra kedvezőbb. Miért nem lehet a felekre bízni azt, hogy a munkaszerződéseiket hogyan kívánják megkötni? Így lehetőség lenne a munkáltatónak alacsonyabb munkabér mellett, de azt kiegészítve illetményföldet is juttatni munkavállalójának. Alacsonyabb munkabérnek illetményfölddel való kiegészítése esetén mindkét fél jól járna. Jól járna a munkáltató, mivel kevesebb társadalombiztosítási járulék terhelné, jól járna a mellékfoglalkoztatásban, vagy má-

sodállásban foglalkoztatott dolgozó is, mivel kisebb mértékű személyi jövedelemadót fizetne. Egyébként ami mikro szinten jó a dolgozónak, mezo szinten jó a szövetkezetnek, akkor az a népgazdaság makro szintjén is eredménynek minősül.

Gyakori még ma is a gazdálkodásban való indokolatlan állami beavatkozás, ugyanakkor közel 1 milliárd forintért kidolgoztuk a termőhelyi értékszámokat úgy, hogy helyette az AK. szerepel továbbra is. Ha a komplex földértékelési rendszer eredménye alkalmazásra nem használható, bevezetését elrendelő személy /személyek/ - akik a testület árnyékában hozták meg határozataikat - felelősséggel tartoznak.

Ismert dolog, hogy érvényes jogszabályi előírások alapján /1987. évi I. Tv. 62. § /3/ bek./a járulék fizetésétől el kell tekinteni, ha a termelésből ideiglenesen vagy véglegesen kivont termőföldért a fizetendő földvédelmi járulékkal azonos mértékben és minőségben művelés alól kivont, vagy több mint 5 évre kihasználatlan földet a beruházás megkezdéséig szántóföldi művelésre alkalmassá tesznek és gondoskodnak annak hasznosításáról.

Erre alapozva, ismerve a hivatkozott jogszabályi előírást, már csupán formális nyilatkozatnak tűnik annak vállalása, mivel az, az országban bárhol művelésbe vonható akár úgy, hogy művelésbevonás után azonnal bérbeadják, s műveléséről a bérlő vagy haszonbérlő gondoskodik, vagy éppen úgy, hogy az ilyen célra fenntartott műveletlenül hagyott földet művelésbe vonják, ami egyébként is kötelezettsége lenne az adott gazdálkodó szervnek. Végző soron a földvédelmi járulék megjelenik az eladási árban, tovább sújtva ezzel is a vevő helyzetét.

A törvénymódosítás 19. § /1/ bek. a/ pontja a földvédelmi bírság fizetésénél nem kellően tisztázza a termőföldet károsan szennyező anyagok szerepét. Ennek alapján káros anyag lehet az ólom, az arzén, de a műtrágya nem. A műtrágyáról

azonban tudni kell, hogy tápanyagutánpótlásra szolgál, ami optimális mennyiségben hasznos, de túlzott adagolás vagy lemosódás következményeként káros lesz. Ugyanez elmondható a peszticidek különböző formáira és azok használatára is, de nem lehet szó nélkül hagyni a tallóégetés termőföldre gyakorolt, s még nem teljesen tisztázott káros hatását sem.

Ilyen és hasonló tévedésekkel kell szembenézni jogszabályalkotóinknak, s bosszankodni az azt alkalmazóknak. A tévedések zöme a gyakorlati tapasztalatok hiányára és a többlépcsős végrehajtási rendelkezéseknek is betudható. Kijelenthetem, hogy helytelen és egy rosszul bevált gyakorlat az, hogy a törvényt végrehajtja az MT, majd az illetékes tárca és végül az - ha még maradt valami, - akire vonatkozik. A hibákat kiszűrni csak akkor lehet, ha a törvény végrehajtását az illetékes minisztériumi tárca realizálná, de az is csak abban az esetben, ha a végrehajtás utolsó láncszeme azt nem tudná egységesen értelmezni.

Talán nem tévedek sokat akkor, ha azt mondom, hogy az ismételt módosítások helyett célszerű lenne egy új, egységes, de már időt álló földtörvényt alkotni, mivel a jelenlegi úgy ahogy van, már nem képes a fejlődést szolgálni. A joggyakorlat egységesebbé, a joganyag pedig áttekinthetőbbé csak akkor válna, ha új egységes Törvény kerülne mielőbb kidolgozásra, Ezzel mellőzhető lenne a "múlt" rendszer számos olyan szóhasználata, amely már nem illik bele jelenlegi társadalmi rendszerünk szótárába /pl.: szocialista jelleg, kezelői jog, stb./

A rendszerváltás eredményeként előálló új alkotmány és számos törvényi szintű szabályozás ismeretében önkéntelenül felvetődik bennem a kérdés, hogy jogágnak tekinthető-e a földjog mint olyan, s kell-e a jogi karokon önálló jogágként, illetőleg tantárgyként oktatni?

Véleményem szerint a földjog egy része alkotmányi szín-

ten már szabályozva van, míg a többi része beépülhet a polgári jogba, illetve az államigazgatási jogba. Maradnak szakaszok, amelyek nem illeszthetők be az előbbi jogágakba, ezek fejezetei lehetnek egy új Agrárjog elnevezésű tantárgynak.

Okulva a szinte áttekinthetetlen földügyi jogszabály módosításokon, a jövőben minden törvényi módosítást, illetve kiegészítést csak egységes szerkezetben engedném megjelentetni. Ez a többlet költség töredéke lenne annak a költségnek, ami a jogalkalmazás és jogértelmezés terén időben megtérülne.